

holland festival '70

programma

45

Henry Purcell:
Musician to the Stuart kings

Deller Consort

Den Haag
Amsterdam

Oud Kath. Kerk
Noorderkerk

2 juli
3 juli

20.15 uur
20.15 uur

Deller Consort

	Deller Consort
Sopraan	Honor Sheppard
Counter-tenor	Alfred Deller
Tenor	Neil Jenkins
Bariton	Maurice Bevan
Viola da gamba	Desmond Dupre
Clavecimbel	Robert Elliot

programma

From rosy bow'rs	Lied <i>Altisidora's song: Don Quixote</i>
Ah, cruel nymph	Lied
In vain the amrous flute	Duet <i>Mail, Bright Cecilia/1962</i>
Let the dreadful engines	Lied <i>Don Quixote</i>
O lead me to some peaceful gloom	Liederen <i>Bonduca</i>
I attempt from love's sickness to fly	<i>Indian Queen</i>
Here let my life	<i>If ever I more riches did desire/ Wedding Ode</i>
Fie, nay, prithe John Under this stone When the cock begins to crow	Liederen voor mannenstemmen
	Pauze
The Blessed Virgin's Expostulation	Lied
I'll sail upon the Dog-Star	Lied
In Guilty Night	Scena <i>Saul, and the Witch of Endor</i>
Masque uit The Fairy Queen	<i>Night Mystery Secrecy Sleep</i>

Henry Purcell: Musician to the Stuart kings

Mark how the lark
and linnet sing . . .
But in the close of night,
When Philomel begins her heavenly lay,
They cease their mutual spite,
Drink in her music with delight
And listening and silent . . . obey.
So ceased the rival crew, when Purcell came, . . . our Orpheus . . .
Now . . . the gods are pleased alone with Purcell's lays.'

Zo dichtte Purcell's vriend John Dryden in zijn treurzang 'On the death of Mr. Purcell', welke een andere vriend (en leermeester) John Blow op muziek zette.

Niet als een poëtische algemeenheid sprak Dryden van Purcell als Philomeel, de Nachtegaal, en Orpheus, die grootste zanger der Oudheid, en van Purcell's 'lays'. Henry Purcell moge in alle soorten muziek geniaal hebben uitgeblonken, voor de Engelsen van zijn tijd was hij bovenal geliefd als een meester van de 'song', het Engelse lied. Hoe geliefd en traditioneel de 'song' altijd was geweest, wordt overvloedig aangetoond door een vorige bloeitijd der Engelse muziek, die van Elisabeth en Sheakespeare: de 'lutesongs', de 'ayrs' en de 'madrigals' van een Dowland, een Morley, een Wilbye en Weelkes, om slechts enkele meesters te noemen, vormen nog altijd een der heerlijkste repertoires van onze vocale muziekbeoefening.

Ook in Purcell's werk maken de 'songs' een geheel eigen, afgeronde groep uit. Songs voor allerlei openbare gelegenheden, maar ook voor privé gezelschappelijk gebruik. Deze laatste vonden meestal een plaats in de liedbundels, zoals Henry Playford ze uitgaf. 'Orpheus Britannicus' doopte Playford zulk een bundel en wederom als (Dryden deed) Purcell zelf, (- ook onze Sweelinck, die eertijds een gelijkwaardige plaats in de Nederlandse muziekgeschiedenis innam, werd met deze naam vereerd! -), een bundel geheel aan Purcell gewijd. Maar de 'song' had ook andere gebieden betreden: sinds onheugelijke tijden dat van het theater, en zelfs het religieuze terrein.

De ereplaats van de song in het theaterstuk, een kenmerk van het Engelse toneel, stamt al uit de Middeleeuwen. Toen reeds was het volkstoneel doorspekt met 'songs', ook 'ballads' genoemd. En toen de vorst van het Engelse theater, Shakespeare, die traditie met kennelijk genoegen voortzette, - het nog altijd befaamde en geliefde 'Green Sleeves', dat hij in zijn 'Merry Wives of Windsor' wenste op te nemen, is daar een voorbeeld van -, was haar voortbestaan verzekerd. De Engelse toneeltroepen, genaamd de 'Comediants' brachten in die dagen rond 1600 zulke 'songs' of 'ballads' naar het vasteland; zo vond de melodie van 'What if a tale' bij hun doortocht door onze streken alhier een zo gunstig gehoor, dat Adriaen Valerius er zijn 'Merck toch hoe sterck' op dichtte.

Zoer bleef onze liedvorm de Engelse toneelmuziek beheersen, dat nog in de achttiende eeuw de komische opera van een Gay als 'ballad-oper' werd bestempeld. Tevens waren voornamelijk de 'Comediants' verantwoordelijk voor de opkomst van het 'Singspiel' (1) in Noord-Duitsland.

Intussen was er in Engeland, vóór Purcell, wel heel wat veranderd. Werd onder het huis Tudor de levensstijl nog geheel beheerst door laat-Middeleeuwse en laat-Renaissance-elementen met maniëristische maar ook archaische inslag, tijdens de Stuarts, en vooral aanvangend onder de regering van Karel I (1625-1649), voltrok zich een geleidelijke overgang naar Itali-

holland festival '70

aanse barokvormen. Ook de 'song' van een John Wilson en van de gebroeders William en Henry Lawes onderging een metamorfose: niet alléén werd hij chromatischer, maar vooral de begeleiding veranderde en werd een basso continuo. Deze koppeling aan de moderne Italiaanse monodie kon overigens het wezen van het Engelse lied slechts dienstig zijn, het 'liedachtige' werd er slechts door versterkt. Cromwell's puriteinse gruwelperiode (van 1649 tot '60) kon de populariteit van de 'song' niet verminderen, en daarna, onder Karel II en Willem III, ging dit lied, aan het hof en in de taveerne, bij de haard en op straat, een nieuwe bloeitijd tegemoet. Van deze 'song'-periode nu is Henry Purcell de hoofdmeester. Zijn songs variëren van uiterst eenvoudige couplet-liedjes tot hoogst geraffineerde en expressief versierde barok-monodieën. Het betreft hier bovendien een componist, die op zangtechnisch gebied uitermate deskundig was: hij was zelf een uitmuntend zanger. In zijn jeugd was hij gevormd als 'Child' van de Chapel Royal door Henry Cooke en Pelham Humphrey. Hij zong in de uitgelezen koninklijke schola der Westminster Abbey, waaraan hij organist was, als bariton. Van een uitvoering in 1692 van een van Purcell's Odes for Saint Cecilia's Day (22 november), – uit welk werk in dit concert een duet zal worden voorgedragen –, schreef de Gentleman's Journal in zijn recensie: 'The following ode was admirably set to music by Mr. Henry Purcell and performed twice with universal applause, particularly the second stanza, which was sung with incredible graces by Mr. Henry Purcell himself.'

Behalve een 'scena', zijn vijf songs van het programma uit Purcell's toneelmuziek genomen. Soms zijn zulke songs zo verweven met het dramatisch gebeuren, dat ze eigenlijk niet daaruit kunnen worden losgemaakt zonder aan uitdrukking te verliezen. Dit is stellig het geval met het laatste nummer, de 'masque' uit Purcell's grootste operawerk (!) 'The Fairy Queen': de vier grandioze songs missen, alléén gezongen, de wonderlijke atmosfeer die de dramatische omgeving hun noodzakelijk moet geven.

Onder de drie stukken met geestelijke inhoud valt bijzonder op het merkwaardige angstvisioen van Maria tijdens de Vlucht naar Egypte aangaande haar kind Jezus, 'The Blessed Virgin's Expostulation' op tekst van Nahum Tate, een 'minor poet' in de dagen van Dryden.

Purcell's zeer eigen geestigheid – een echt-Engelse humour – treedt bijzonder in de songs voor gezelschappelijk gebruik naar voren.

Al deze muziek is van een geweldige, oorspronkelijke expressiviteit. Met zijn leermeester, de nog veel te weinig bekende dr. John Blow, betekent Henry Purcell één der hoogtepunten, en tot volste wasdom gekomen hoofdtakken aan de stam der Italiaanse Barok-monodie, een typisch Engelse laat-barokke verwerking en uitbloei van dit vruchtbare oergegeven uit de Italiaanse vroeg-Barok, zoals de meesterwerken van Buxtehude dat zijn voor de Duitse landen, en die van Lully en Delalande voor Frankrijk.

Pieter Fischer

From rosy bow'rs

From rosy bow'rs, where sleeps the god of Love, hither, ye little waiting Cupids fly,

Teach me in soft melodious strains to move

With tender passion my heart's darling joy.

Ah! let the soul of music tune my voice

To win dear Strephon, who my soul enjoys.

Or if more influencing

Is to be brisk and airy,

Wit a step and a bound

And a frisk from the ground

I will trip like any fairy.

As once on Ida dancing

Were three celestial bodies

With an air and a face

And a shape and a grace

Let me charm like Beauty's Goddess.

Ah! ah! 'tis in vain, 'is all in vain,

Death and despair must end the fatal pain;

Cold despair, disguis'd like snow and rain

Falls on my breast: bleak winds in tempest blow,

My veins all shiver and my fingers glow:

My pulse beats a dead march for lost repose

And to a solid lump of ice my poor heart is froze.

Or say, ye Pow'rs say, my peace to crown,

Shall I thaw myself or drown?

Amongst the foaming billows,

Increasing all with tears I shed

On beds of ooze and crystal pillows

lay down my lovesick head?

No, I'll straight run mad, that soon my heart will warm,

When once the sense is fled, Love has no pow'rs to charm.

Wild thro' the wood I'll fly, robes locks shall thus be tore.

A thousand deaths I'll die ere thus in vain adore.

Ah, cruel nymph

Ah! cruel nymph, you give despair,

When with delight I should approach thee;

Still with Sylvia you reproach me:

Still with the deluding Fair.

Too long, I own, he has maintain'd Her conquest when her love was feign'd.

But charming, airy, humourous and gay,

You from my eyes have driven the mists away.

In vain the amrous flute

In vain, the amrous flute, and soft guitar

Jointly labour to inspire wanton love and loose desire,

Whilst thy chaste airs do gently move

Seraphic flames and heavenly love.

Let the dreadful engines

Let the dreadful engines of eternal will,

The thunder roar and crooked lightning kill.

My rage is hot as theirs, as fatal too,

And dares as horrid executions do.

Or let the frozen North its rancour show;

Within my breast far greater tempests grow.

Despair's more cold than all the winds can blow.

Can nothing warm me? Yes, Lucinda's eyes;

There Aetna, there, Vesuvius lies,

To furnish hell with flames that mounting reach the skies.
Ye powers, I did but use her name,
And see, how all the meteors flame!
Blue lightning flashes round the court of Sol,
And now the globe more fiercely burns than once at Phaeton's fall.
Ah! Where are now those flow'ry groves
Where Zephyr's fragrant winds did play?
Where guarded by a troop of Loves
The fair Lucinda sleeping lay?
There sang the nightingale and lark,
Around us all was sweet and gay,
We ne'er grew sad till it grew dark,
Nor nothing feared but short'ning day.
I glow, but 'tis with hate;
Why must I burn for this ingrate?
Cool it then and rail
Since nothing can prevail.
When a woman love pretends
'Tis but till she gains her ends,
And for better or for worse,
'Tis for marrow of the purse;
When she jilts you o'er and o'er,
Proves a slattern or a whore;
This hour will tease and vex,
And cuckold ye the next.
They were all contrived in spite,
To torment us, not delight,
But to scold and scratch and bite
And not one of them proves right
But all are witches by this light,
And so I fairly bid 'em and the world good night.

O lead me to some peaceful gloom

O lead me to some peaceful gloom, where none but sighing lovers come;
Where the shrill trumpets never sound,
But one eternal hush goes round.
There let me soothe my pleasing pain,
And never think of war again.
What glory, can a lover have to conquer yet be still a slave.

I attempt from love's sickness to fly

I attempt from love's sickness to fly, in vain
Since I am myself my own fever, and pain.
No more now, fond heart with pride no more swell
Thou canst not raise forces enough to rebel. . .
For love has more power and less mercy than fate
To make us seek ruin and love those that hate. . .

Here let my life

Here let my life with as much silence slide
As Time which measure's it doth glide;
Nor let the breath of infamy from town to town echo, about my name,
Nor let my homely death embroidered be with scutcheon or with elegy,
An old plebeian let me die, alas, all then are such as well as I

Fie, nay, prithee John

Fie, nay, prithee John, do not quarrel man,
let's be merry and drink a bout;
You're a rogue, you cheated me, I'll prove before this company, I car'nt a
farthing Sir for all you are so stout;
Sir, you lie, I scorn your word, or any man that wears a sword, for all your
huff who cares a turd, and who cares for you!

Epitaph: under this stone

Under this stone lies Gabriel John, in the year of our Lord, one thousand and
one, cover his head with turf or with stone, 'tis all one;
Pray for the soul of Gabriel John, if you will, you may or let it alone, 'tis all one.

When the cock begins to crow

When the cock begins to crow, cock-a-doodle-do,
When the embers leave to glow,
and the owl cries to whit to who,
When crickets do sing, and mice roam about;
When midnight bells ring to call the devout;
When the lazy lie stretching, and think it no harm;
Their Zeal is so cold, and their beds are so warm;
When the long lazy slut has not make the parlour clean,
No water on the hearth is put,
but all things in disorder seen;
Then we trip it round the room,
and make like bees a drowsy hum.
Be she Betty, Nan or Sue,
We make her of another hue,
And pinch her black and blue.

The Blessed Virgin's Expostulation

Tell me, some pitying angel, tell quickly, say where does my soul's darling
stray?
In tiger's, or more cruel Herod's way?
Ah! rather let his little footsteps press
Unregarded through the wilderness,
Where milder savages resort.
The desert's safer than a tyrant's court.
Why, fairest object of my love, dost thou from my longing eyes remove?
Was it a waking dream that did foretell thy wondrous birth?
No vision from above?
Where's Gabriel now that visited my cell?
I call, Gabriel! He comes not, flatt'ring hopes farewell.
Me Judah's daughters once caress'd,
Called me of mothers the most blest,
Now fatal change, of mothers most distress'd.
How shall my soul its motions guide
How shall I stem the various tide
Whilst faith and doubt my lab'ring soul divide?
For whilst of thy dear sight beguil'd,
I trust the God, but Oh! I fear the child.

I'll sail upon the Dog-Star

I'll sail upon the Dog-Star
And than pursue the morning;
I'll chase the moon till it be noon,
But I'll make her leave her Horning.
I'll climb the frosty mountain
And there I'll coin the weather,
I'll tear the rainbow from the sky
And tie both ends together.
The stars pluck from their orbs too,
And crowd there in my budget.
And whether I'm a roaring boy,
Let all the nation judge it.

Fie, nay, prithee john

*Fie, nay, prithee John, do not quarrel man,
let's be merry and drink a bout;
You're a rogue, you cheated me, I'll prove before this company, I can't a
farthing Sir for all you are so stout;
Sir, you lie, I scorn your word, or any man that wears a sword, for all your
huff who cares a turd, and who cares for you!*

Epitaph: under this stone

*Under this stone lies Gabriel John, in the year of our Lord, one thousand and
one, cover his head with turf or with stone, 'tis all one;
Pray for the soul of Gabriel John, if you will, you may or let it alone, 'tis all one.*

When the cock begins to crow

*When the cock begins to crow, cock-a-doodle-do,
When the embers leave to glow,
and the owl cries to whit to who,
When crickets do sing, and mice roam about;
When midnight bells ring to call the devout;
When the lazy lie stretching, and think it no harm;
Their Zeal is so cold, and their beds are so warm;
When the long lazy slut has not make the parlour clean,
No water on the hearth is put,
but all things in disorder seen;
Then we trip it round the room,
and make like bees a drowsy hum.
Be she Betty, Nan or Sue,
We make her of another hue,
And pinch her black and blue.*

The Blessed Virgin's Expostulation

*Tell me, some pitying angel, tell quickly, say where does my soul's darling
stray?
In tiger's, or more cruel Herod's way?
Ah! rather let his little footsteps press
Unregarded through the wilderness,
Where milder savages resort.
The desert's safer than a tyrant's court.
Why, fairest object of my love, dost thou from my longing eyes remove?
Was it a waking dream that did foretell thy wondrous birth?
No vision from above?
Where's Gabriel now that visited my cell?
I call, Gabriel! He comes not, flatt'ring hopes farewell.
Me Judah's daughters once caress'd,
Called me of mothers the most blest,
Now fatal change, of mothers most distress'd.
How shall my soul its motions guide
How shall I stem the various tide
Whilst faith and doubt my lab'ring soul divide?
For whilst of thy dear sight beguil'd,
I trust the God, but Oh! I fear the child.*

I'll sail upon the Dog-Star

*I'll sail upon the Dog-Star I'll tear the rainbow from the sky
And than pursue the morning; And tie both ends together.
I'll chase the moon till it be noon, The stars pluck from their orbs too,
But I'll make her leave her Horning. And crowd there in my budget.
I'll climb the frosty mountain And whether I'm a roaring boy,
And there I'll coin the weather, Let all the nation judge it.*

In Guilty Night

(Words paraphrased from Samuel 1, Chap. 28).

Chorus: *In guilty night, and hid in false disguise, forsaken Saul to Endor
comes and cries.*

Saul *Woman, arise call pow'rful arts together, and raise the ghost whom
I shall name up hither*

Witch *Why should'st thou wish me die? forbear my son,
Dost thou not know what cruel Saul has done?
How he has kill'd and murder'd all that were wise and could on
spirits call?*

Saul *Woman, be bold do but the thing I wish, no harm from Saul shall
come to thee for this.*

Witch *Whom shall I raise or call? I'll make him hear.*

Saul *Old Samuel, let only him appear!*

Witch *Alas!*

Saul *What dost thou fear?*

Witch *Nought else but thee, for thou art Saul, and hast beguiled me.*

Saul: *Peace, and go on, what seest thou let me know.*

Witch: *I see the gods ascending from below.*

Saul: *Who's he that comes?*

Witch: *An old man mantled o'er.*

Saul: *Oh! that is he, let me that ghost adore.*

Samuel: *Why hast thou robb'd me of my rest to see that which I hate?
This wicked world and thee?*

Saul: *Oh! I'm sore distress'd, vexed sore; God has left me and answers
me no more;
Distress'd with wars, with inward terrors too,
For pity's sake tell me, oh I tell me, what shall I do?*

Samuel: *Art thou forlorn of God and com'st to me?
What can I tell thee then but misery?
Thy kingdom's gone into thy neighbour's race,
Thine host shall fall by sword before thy face,
What can I tell thee then but misery?
Tomorrow then, till then, farewell, and breathe:
Thou and thy son, tomorrow, shall be with me beneath.*

Chorus: *Farewell.*

Masque from 'Fairy Queen'

Night *See, even Night herself is here
to favour your design.
And all her peaceful train is near,
that men to sleep incline.
Let noise and care, doubt and despair,
Envy and spite, (the fiend's delight)
be ever banished hence.
Let soft repose her eyelids close,
and murm'ring streams bring pleasing dreams;
let nothing stay to give offence.*

Mystery *I am come to lock all fast, love without me cannot last love, like
counsels of the wise, must be hid from vulgar eyes,
'Tis holy and we must conceal it; they profane it who reveal it.*

Secrecy *One charming night gives more delight than a hundred lucky days.
Night and I improve the taste, make the pleasure longer last,
A thousand, sev'ral ways.*

Sleep *Hush, no more, be silent all,
sweet repose has clos'd her eyes,
soft as feather'd snow does fall!
Softly, softly steal from hence,
no noise disturb her sleeping sense.*